

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's Gravenhage; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Groenheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr A. Ringma, Soerabaja; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wietinga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Sf 0.80.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Broekstraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f1.50 en voor Ned.-Indië f1.60 — per jaar.
Advertentie: 35 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

IBLES EN
LE WAREN.
L. DEN HAAG
26 - Tel. 73615

k Uw
Leverancier.

-- Legumes
SMIT
Aardappelen,
en Fruit
in 28684
Istraat 99
erdam.

RST Jr.,
KROONKERSWAREN,
iek Theresiastraat,
- 's Gravenhage
Weekrekening
% korting.
naam waarborgt
ediening.

M O
HOOGSTE
VAME KINO
AP & Co.
STERDAM

SCHNEIDER
en Stoffeerdorj
Moubilearing
DON 33268
-33, ROTTERDAM

REESER
Bureau voor
Metael-
werken —
Doersstraat 107-117
Don 34626
HAAG

SER, Den Haag
Don 15058
naast de vischbanken

CHBAKKERIJ.
ich Vischgebak.
Bel. aanbev.

RAAGT
the Wijn f1.10, f1.30
n f0.80, f1.10, f1.20
20, f1.50 en hooger
per flesch.
- Boerenjongens
n - Advocaat.

T & ZOON
EIDEN, Tel. 952

ERSUM
U een bijn Sigaar?
fereert U een pijp?
tunt U terecht bij
MAGAZIJN
DSMOKER
B - HILVERSUM

INHOUD: Uit de Schrift: Het bevel (Matth. 4 : 17 : 4 : 19). — Kerkelijk Leven: Het Leerboek V. Het Vrije Kerkelijk III. „Biedend advies“ III (slot). Tys H. van Eeghen. — Zonde en eliché? Alweer een prauze van Prof. Bouwman. — Muzikale Kroniek: De Psalmenmelodien en het Rhythmisch Zingen I. — Pop. Wet. Schetsen: Iets over den „maasjail“ bij Christus: een illustratie. III. — Kerkel. Leven in Ned.-Indië: De Kerk in Indië in de 16e eeuw. — Perschouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL.

Met het oog op de vele kopie, welke deels reeds weken ter perse ligt, blift ditmaal het hoofdartikel achterwege.
Eindredacteur.

UIT DE SCHRIFT

Het bevel.

Bekeert U
Matth. 4 : 17.
Volgt mij na
Matth. 4 : 19.

Zoo begint Jezus Zijn prediking... „bekeert U“ en... „volgt Mij na“.

Zoo kennen wij onzen Heiland uit den Bijbel. Hij begint met het bevel.

Men spreekt in onze dagen meermalen over het wezen van de religie; men handelt over de vraag, wat Jezus eigenlijk beteekent voor ons leven. De schare en de enkeling, beide beginnen zich voor Jezus te interesseren.

Dat is Jezus wel gewoon. Ook toen hij op aarde rondwandelde, vond men Hem al interessant. Men wilde wonderen van Hem zien. Men wilde, dat Hij een teeken deed. Hij voedde de massa — wat een wonder; en zoo voordeelig!

Jezus wordt, precies zoo als voor negentien eeuwen, nog door de menschen pasklaar gemaakt voor het menschelijk hart.

Maar dat laat Jezus zich niet welgevalen. Zoó trekt Hij zich terug — of Hij waarschuwt op zulk een wijze, dat de schare weggaat, en Hij het straks aan Zijn vrienden vraagt: wilt gijlieden ook niet heengaan?

Jezus wordt pasklaar gemaakt voor den mensch, doordien men van Hem maakt de Meester, die komt met de bede: och, wil me toch liefhebben.

Dan is Jezus de teedere, de man, die bekoort door Zijn geduld, die door de menschen wat op slechtouw wordt gehouden; dan wordt Jezus de godsdienststichter, die een religie van liefde en teerheid preekte.

Zeker, zoo zegt men, is religie niet de zaak van het gevoel? Liefde, vrede, gevoelsaandoening, dat is het, wat Jezus ons laat beleven.

Hoe trad Jezus nu op?

Tot de schare was het: „bekeert U“, tot Zijn Jongeren: „volgt Mij na“.

Jezus begint met het bevel.

Is dat religie?

Nee, dat is niet datgene, wat men er van maakt. Trouwens religie is niet, wat men er alzo van zegt.

Religie is in de eerste plaats gehoorzaamheid.

De dienst onzes Gods moet allereerst bestaan in een gewillige onderwerping. Let maar eens op, hoe telkens weer het Evangelie komt met den eisch: gij zult; of wilt ge: bekeert U; volgt Mij; bidt; klopt; hoort; gaat heen; en zoo vele meer.

Dat moeten wij verstaan.

Dáár, waar Gods Geest in het hart werkt, komt allereerst het begeeren naar gehoorzaamheid.

Dat weet Gods kind wel. Immers, dát is steeds de worsteling: het ik wil... ik wil niet...

Dat weet Gods kind wel, dat dát steeds weer Gods Woord tot zijn ziel is: „gij zult“, opdat hij het zou zeggen: „Heere, ik wil niet“, „leer mij willen“.

En wanneer dan Jezus zegt: „volgt Mij“, dan

antwoorden wij: „trek mij Heere, dan zal ik U naloopen“, en wanneer Hij spreekt: „bekeert U“, dan smeeken wij het: „bekeer ons Heere, zoo zullen wij bekeerd zijn“.

Wat staat de prediking naar den modernen tijd-geest dan ver af van het Woord van onzen God en van de beleving van Gods kind.

Maar wat zijn we intusschen rijk met ons Evangelie van het bevel!

Och, onze ziele vindt rust, waar we naar Jezus luisteren. Hij weet wie Hij is. En Hij zegt ons, hoe Hij onze Jezus wil worden!

J. W.

KERKELUK LEVEN

Het Leerboek.

V.

Het Leerboek heeft één bepaalde dogmatiek tot leidraad gekozen.

En nu hebben wij geen bezwaar tegen de bedoelde dogmatiek, maar wel daar tegen, dat, kwam dit Leerboek bij onze kerken in algemeen gebruik, andere dogmatische arbeid min of meer het stempel van het niet-officiële zou verkrijgen, op het tweede plan zou worden gesteld, min of meer in vergetelheid zou geraken.

Daarmede zouden onze kerken — over de manier, waarop Deputaten uit deze impasse denken te komen, spreek ik in het vervolg nog wel — de gelofte afleggen van vrijwillige armoede.

Wij zien den toestand zó in: of de predikanten, die op belangrijke punten van de dogmatiek van wijlen prof. Bavink verschillen, leggen dit Leerboek eenvoudig ter zijde, gaan met het catechetisch onderwijs voort op de wijze, die zij gewoon zijn en dan mist voor de kerken, die zij dienen, de synodale arbeid alle waarde en had deze evengoed achterwege kunnen blijven, of deze predikanten gebruiken het Leerboek wel, maar bij de gemelde punten prenten zij het den catechisanten in, dat zij het daarin met Bavink en alzo met het Leerboek door de Synode aangenomen of aanbevolen, niet eens zijn en dikteeren daartegenover hun opinie.

Dit kan ook uit paedagogisch oogpunt beschouwd niet anders dan als hoogst ongewenscht worden gekwalificeerd.

Het sticht verwarring.

Het kan op den duur zelfs dogmatische verdeeldheid scheppen, partijen in het leven roepen en konsolideeren.

Nu meene men niet, dat wij het zoo erg vinden, als zelfs jeugdigen ervan op de hoogte worden gesteld, dat over verschillende stukken der leer onder ons niet eenstemmig wordt gedacht.

Persoonlijk zijn wij zelfs van oordeel, dat zij hiervan behooren te worden onderricht, opdat het later niet ontuchtterend ware, wanneer zij van verschil in opinie aangaande deze dingen hooren.

Maar diep, zeer diep moet het bij hen worden ingegrift, dat wij het in den grondslag met elkander eens zijn.

Dien grondslag moeten zij vinden in het Leerboek.

Daarom moeten daaruit alle verschillpunten, ook punten, welke door hun eenzijdigheid tegenspraak kunnen uitlokken, worden geweerd.

Vooris kan het dan aan den catecheet worden overgelaten, over die verschillen te handelen.

Maar de catechisanten zullen dan vanzelf den indruk krijgen, dat deze van bijkomstigen aard zijn.

Water in het Leerboek staat, is hoofdzaak.

En ook wanneer die verschillen ter sprake komen, moet de catecheet er zich steeds voor hoeden, dat

hij niet zulke oprakelt, welke speciaal wetenschappelijk, dogmatisch belang hebben.

Het is naar ons inzien niet onmogelijk, het Leerboek zó in te richten, dat daarin ons algemeen ongelwifeld Gereformeerd geloof tot uitdrukking komt.

Zelfs kan daarbij de structuur en ook veel van de uitwerking van dit concept-Leerboek worden behouden.

Het dient slechts gewijzigd te worden.

Het is veel te voortreffelijk, dan dat het aan den kant zou mogen worden gezet.

Hoe kunnen die wijzigingen worden aangebracht? Wij willen dit met enkele voorbeelden aantonen.

Eerst kiezen we daarvoor de vijfde vraag (waarbij wij het antwoord insluiten) van de zesde les.

Daar heet het: „Hoe kunnen wij de namen Gods indeelen?“ „In eigennamen, wezensnamen en persoonsnamen“.

De kwestie van de indeeling der namen Gods is voor de wetenschappelijke theologie stellig niet van gewicht ontbloot.

Maar heeft zij dit gewicht ook voor de gemeente? Bepaaldelijk voor het zaad der gemeente?

Dit moeten wij met de meeste beslistheid ontkennen.

Spreekt de term persoonsnamen voor de Drieëenheid Gods zoo bijzonder toe? Of de term wezensnamen voor de eigenschappen, deugden of hoedanigheden Gods?

Volstrekt niet.

Het blijven voor haar termen.

Als het er op aankomt, gevoelen de opstellers van dit concept-Leerboek het ook.

Boven een drietal lessen (7, 8 en 9) schrijven zij: De Wezensnamen.

Maar spreken zij in die lessen nu ook werkelijk over de eigenschappen of deugden Gods als wezensnamen?

Het lijkt er niet naar.

Alleen de eerste vraag van de negende les maakt er gewag van. Deze luidt: „Wat doen ons de wezensnamen Gods kennen? Zijn deugden en iedere deugd is de levende God zelf“. Ook komt de term nog voor in de derde vraag van dezelfde les.

Doch dan verdwijnt hij voor goed.

Dan wordt hij vervangen door deugd of eigenschap.

Nog sterker geldt dit van de personeele namen Gods.

Die term wordt alleen gebruikt in het opschrift van de tiende les, maar in de les zelf valt er geen spoor van te ontdekken.

Zelfs wordt er niet gevraagd: „Wat verstaat gij onder de personeele namen Gods?“ Doch al dadelijk wordt het zó geformuleerd: „Wat gelooft gij van de heilige Drieëenheid?“

Verder wordt er wel bij herhaling gesproken van personeele eigenschappen, maar de term personeele namen wordt geheel en al losgelaten.

Wat doen Deputaten praktisch en feitelijk met de onderscheiding: eigennamen, wezensnamen en persoonsnamen?

Niemandal.

Gevoeglijk en beter kon dus boven de zesde les als opschrift worden gesteld: de namen Gods; boven de zevende, achtste en negende: de eigenschappen of deugden Gods en boven de tiende: de Drieëenheid Gods. Daarenboven kon dan de onderscheiding vervallen.

Een dogmatisch geschilpunt ware daarmee weggenomen.

De inhoud dezer lessen veranderde niet het minst. Slechts een kleine formeel opoffering wordt van Deputaten gevraagd.

Niemand zal beweren, dat daarmee iets onmogelijks wordt geëischt of dat het Leerboek daardoor ook maar iets van zijn waarde zou inboeten.

Een tweede voorbeeld!

Deputaten vragen hoede deugden of eigenschappen Gods worden ingedeeld.

Tweeërlei indeeling geven ze. Allereerst de ge-

bruikelijke in onmededeelbare en mededeelbare. Dan één, welke aan den eersten druk van Bavincks Dogmatiek is ontleend, maar in de latere drukken niet meer voorkomt. Nu staat het aan de opstellers als wetenschappelijke mannen vrij deze keuze te doen. Doch handelen zij verstandig, die nu ook aan de jeugd op te dringen? Behoeven onze jongens en meisjes in dit wetenschappelijke geschil partij te kiezen?

Immers neen.

Daargelaten nog of het wetenschappelijk houdbaar is hier van indeeling te spreken, is het absoluut niet noodzakelijk een bepaalde indeeling te volgen, noch die van Bavinck in zijn eersten druk, noch die van Bavinck in zijn latere drukken, noch die van Kuypers, noch die van iemand anders.

Eenvoudig kan er worden gevraagd: Welke deugden of eigenschappen Gods worden er in de Schrift geopenbaard? Als antwoord kunnen er dan vijf, zes of zeven worden genoemd en daaraan kan worden toegevoegd: en nog tal van andere.

Vervolgens kunnen dan de eigenschappen of deugden Gods afzonderlijk worden besproken op de wijze, gelijk dit in het aangeboden Leerboek geschiedt.

Men ziet: ingrijpend is deze wijziging niet.

Het is alles simple comme bonjour.

Deputaten behoeven hun werk niet weer over te doen.

Alleen maar te herzien.

En dit groote voordeel wordt er door verkregen: de eenheid wordt onder ons gehandhaafd.

Het Leerboek wordt op dit punt voor ieder bruikbaar.

Een derde voorbeeld!

Dit betreft de orde des heils.

Daarover bestaat onder ons verschil, niet alleen in dogmaticis, alzo op wetenschappelijk terrein, maar ook in de gemeente.

Konden nu werkelijk Deputaten niet zulke vragen en antwoorden hebben opgesteld, waardoor dit verschil in het midden werd gelaten?

Moesten zij per se de zijde van Bavinck kiezen? Of anders van Kuypers of van wien dan ook?

Wij zien dat niet in.

Bekijken we de zaak eens nader.

In de eerste vraag van de 27ste les leest men: „Hoe wordt de roeping onderscheiden? In uitwendige en inwendige roeping.”

Daarmee gaan we akkoord.

Doch niet met de tweede: „Wat is de uitwendige roeping? De stem Gods, die tot ons komt uit de natuur en de geschiedenis, mitsgaders de aanbidding van het heil in de prediking des Woords”. Daarbij wordt als tekst aangehaald: Mattheus 22:14 „Want velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren”.

Gaat het werkelijk aan bij de uitwendige roeping ook te noemen die, welke door de algemeene openbaring tot ons komt?

Houden we toch wel in het oog, dat hier, gelijk Deputaten zelf in de vorige les leeren, gehandeld wordt over de weldaden des heils.

Roept God ons nu door de natuur tot het heil in Christus?

Dat kunnen Deputaten zelf niet meenen.

Zij hebben hier het gevoel van Bavinck zoo abrupt weergegeven, dat deze zelf die woorden nooit zou onderschrijven.

Trouwens, uit den tekst, welken zij als bewijspiaats bijbrengen, kan dit niet worden afgeleid. Ook spreken Deputaten zichzelf tegen.

Onmiddellijk daarop toch laten zij volgen: „Tot wie moet DIE uitwendige roeping komen? Tot alle menschen. De Heere gebiedt: Predikt het evangelie aan alle creature, Marc. 16:15.”

Zij betrekken hier de uitwendige roeping derhalve uitdrukkelijk en uitsluitend op de prediking van het evangelie.

Een dogmatische konstruktie — en dan nog wel een foutieve — heeft hun hier parten gespeeld.

Met een geringe verandering is dit echter goed te maken.

Zij laten slechts de woorden „de stem Gods, die tot ons komt uit de natuur en uit de geschiedenis” vervallen, vervangen „mitsgaders” door „in” en... de zaak is volkomen in orde.

Nu over de inwendige roeping.

Daaromtrent wordt geleerd: „Wat is de inwendige roeping? De krachtdadige werkzaamheid des Heiligen Geestes, welke de uitwendige roeping, vergezelt”.

Daarmee stemt ieder in.

Maar niet met het volgende: „Wat is de vrucht van de inwendige roeping? De wedergeboorte.”

Volgens vele Gereformeerde theologen van naam werkt de inwendige roeping alleen dan, wanneer de uitwendige roeping wordt vernomen. Haar vrucht is niet de wedergeboorte, maar de bekeering.

Anderen denken er anders over.

Doch ook hier valt het niet moeilijk zich van partijkiezen te onthouden.

Men kan daarbij op verschillende wijze te werk gaan.

Men kan of die laatste vraag geheel weglaten.

Of ook kan men bovendien nog de vorige aldus rodigeeren: „Wat is de inwendige roeping? De onweerstandelijke (dit verdient de voorkeur boven: krachtdadig) werkzaamheid des Heiligen

Geestes, welke de uitwendige roeping vergezelt en waardoor het geloof wordt gewerkt.”

Of men kan voor de laatste vraag in de plaats stellen: „Wat is de vrucht van de inwendige roeping? Het geloof”.

Hierbij wordt dan in het midden gelaten, of dit is het geloof als vermogen, dat bij de wedergeboorte wordt ingeplant of het geloof als daad, dat bij de bekeering openbaar wordt.

Natuurlijk moet er dan nog iets worden gewijzigd, om de volgende vragen hierbij te laten aansluiten.

Doch dat is alles behalve onoverkomelijk.

Ten slotte een vierde voorbeeld!

Dit geldt de nederdaling ter helle.

Daarover spraken we reeds in een onzer vorige artikelen.

Wij zagen, hoe het antwoord, dat Deputaten ontwierpen, aan tegenstrijdigheid lijdt.

Hiervoor zou van hen een eenigszins grootere concessie moeten worden gevraagd.

Hier zou het antwoord van den Catechismus in verkorten vorm uitkomst bieden.

Het zou zo kunnen: Wat beteekent nedergedaald ter helle? Dat mijn Heere Christus gedurende Zijn gansche lijden, maar inzonderheid aan het kruis de helse smarten en kwelling voor mij heeft gedragen.

Vanzelf konden deze vier voorbeelden met tal van andere worden vermeerderd.

Wij vestigen slechts op de gewichtigste punten de aandacht.

Maar als hierop reeds zoo gemakkelijk een vergelijk kan worden getroffen, hoe licht zal dit dan niet bij de overige gaan?

We zouden dan een officieel Leerboek krijgen.

Het algemeen gebruik kon door de Synode worden bevorderd.

Het zou de uitdrukking zijn van ons aller geloof.

Het zou op geen punt in strijd komen met de Formulieren van Eenigheid.

Is dit den Deputaten niet betrekkelijk luttele offeringen waard?

Het Vrije Kerklied.

III.

Vervolgens wordt in het Rapport de geschiedenis van het kerkgezag in de Nederlandsche kerken nagegaan.

In den eersten tijd na de Reformatie ook lofzangen. — Op de Synodes van 1578, 1581, 1586 een definitieve uitspraak: geen gezangen, die niet in de Schrift worden gevonden. — Motivering. — Toch gezongen. — In de Noordelijke provinciën zelfs Duitsche hymnen. — Remonstrantsche gezangen. — Deze gezangen hebben het verzet gesterkt. — In de Noordelijke provinciën bleven hymnen gehandhaafd.

Wat de gereformeerde kerken in Nederland betreft, zoo vindt men in het oudste Nederlandsche gezangenboek, de souerliedekens van Jhr van Zuylen van Nyevelt (1543) benevens de Psalmen verschillende lofzangen uit het Oude en Nieuwe Testament en een vertaling van de oude hymne Te Deum laudamus¹⁾. Het is zeer opmerkelijk, dat men hier het eerst in de gereformeerde kerken een poging vindt, om naast de Psalmen ook de andere lofzangen uit het Oude en Nieuwe Testament in den gemeentezang op te nemen. Reeds in de oude Christelijke kerk was dit, zooals vroeger werd aangeleerd, geschied en ook Luther had op deze lofzangen als geschikt voor den eeredienst gewezen. Behalve den lofzang van Simeon, die reeds in den psalmbundel van Genève een plaats had gevonden, kwamen nu nog de lofzang van Zacharia en Maria. In de tweede psalmberijming, die van Jan van Utenhove, werden de Oud-Testamentische lofzangen weggelaten en alleen de Nieuw-Testamentische behouden, maar Utenhove voegde er nog twee eigen gemaakte gezangen aan toe: de bedezang voor de predikatie, aanvangende met de woorden: o God, die onze Vader bist, en een dankzegging voor „de drie hoofdstukken onzer zaligheid”.

Beide psalmberijmingen die bij onze kerken in gebruik waren, werden echter al spoedig verdrongen door de psalmberijming van Datheen, naar de berijming van Marot en Beza vervaardigd; achter de psalmen volgen hier de berijming van de Wet, het Onze Vader en de Apostolische Geloofsbelydenis, de drie Nieuw Testamentische lofzangen en de bedezang voor de predikatie, aan Utenhove ontleend.

Het Convent van Wesel 1568 drukte op deze psalmberijming van Datheen het stempel door te bepalen, dat men bij het kerkelijk gezang in alle Nederlandsche kerken de psalmen door Datheen overgezet zal behouden, „opdat niet door verscheidenheid der overzettingen iets dat minder passend is en minder tot stichting dient, tusschen beide

¹⁾ De Souerliedekens geven den lofzang van Mozes Ex. 15 en Deut. 32, van Hanna 1 Sam. 2, van Jesaja 12, van Hiskia Jes. 38, van Habakuk 3, den lofzang van de drie jongelingen in den vuurigen oven (uit de apocriefe boeken); den lofzang van Zacharia, Maria en Simeon en in de editie van 1613 hier nog bij: het Onze Vader, het Ave Maria en het Symbolum Apostolicum.

come” (II, 31). Een principiële uitspraak, dat men alleen psalmen mocht zingen, was daarmede wel niet bedoeld; het ging alleen om de vraag, welke psalmberijming in gebruik zou genomen worden.

De Synode van Emden bepaalde aangaande den gemeentezang niets, maar wel kwam de zaak weer ter sprake op de Synode van Dordt 1574. Blijkbaar waren er ook broeders, die gaarne naast de psalmen ook nog andere gezangen wilden zingen en daarom de vraag hadden gesteld, „of het nut ware, dat men benevens de Psalmen Davids, gedicht door Datheen, eenige andere geestelijke liederen en psalmen van andere geleerde liederen gemaakt, in de kerken gebruikte?” De Synode besloot echter, dat men met de Psalmen van Datheen mitsgaders hetgeen er bij staat levreden zal wezen, totdat in de Generale Synode anders besloten zal zijn. (Art. 43.) Een definitieve uitspraak deed de Synode dus niet. Zelfs liet ze aan de vrijheid der Dienaren over om den bedezang voor de predikatie O, God, die onze Vader bist, al dan niet te laten zingen (Art. 41).

De volgende Generale Synode te Dordrecht 1578 gehouden nam eerst een meer definitieve beslissing door te bepalen, dat „de Psalmen Davids van Petrus Datheen overgezet, in de Christelijke samenkomsten der Nederlandsche kerk, gelijk men tot nu toe gedaan heeft, gezongen zullen worden, achterlatende de gezangen, dewelke niet in de Heilige Schrift gevonden worden” (Cap. IV Art. 24), welk besluit met een kleine wijziging door de Synode van Middelburg 1581 (Art. 51) en te Gravenhage 1586 (Art. 62) werd overgenomen.

Hetgeen onze Synodes tot dit besluit bracht, kan wel het best gekend worden uit hetgeen Marix van St. Aldegonde in de voorrede voor zijn nieuwe psalmberijming schreef. „Wij achten het veel sekerder en orboordliker, schrijft hij, en zouden ook van herten wenschen, dat in Godes Gemeente gintschelijk niet en worde ingebracht noch gesongen dan het gene, dat uit de heylige geloofweerdige Schriften des Ouden ende des Nieuwen Testaments eygentlick getogen is, opdat onzen naekomelingen niet en worde stoffe ende oorsaeke gegeven om een yegelijk nae zijnen eygen sin Gebeden ende Lofzangen te dichten, die men in de Gemeente Godes naar der menschen aelwaerdige (d.w.z. onbezonnen) eygendunkelheyt soude willen innevoeren, gernerckt ons de ervarentheyt der voorleden tyden meer dan genoechsaem geleert heeft hoe sorgelick dat het zy, in Godes Gemeente yet in te voeren, dat niet eygentlick opde heylige en alleen geloofweerdige Schriften des ouden ende nieuwen Testaments gegrondeel sy”.

Toch hebben de besluiten dezer Synodes niet kunnen beletten, dat ook andere dan Schriftuurlijke lofzangen door de gemeenten gezongen werden. De bedezang voor de predikatie bleef in gebruik; onder de gezangen achter de psalmen werd door de boekdrukkers opgenomen een vertaling van de oude hymne Christus, qui es lux et dies (de Avondzang), die nu in sommige kerken o.a. te Utrecht, werd gezongen.

En nog meer bezwaar ontmoette het besluit der Synodes in Overijssel en de Noordelijke provincies van ons land, waar de boerenbevolking moeilijk kon wennen aan de melodieën der psalmen en bovendien zeer verkleefd was aan de zoogenaamde „Oostersche lofzangen”, d.w.z. aan de Duitsche hymnen, die bij het Avondmaal en bij feestelijke gelegenheden gezongen werden. Op de Synode van Middelburg was dan ook door Overijssel het voorstel gedaan om „eenige uitgelezen lofzangen uit den Oosterschen bundel achter de psalmen te drukken”; de Synode antwoordde hierop wel, dat zij dit „niet raadzaam achtte”, maar toonde toch tot een concessie bereid te zijn, waar ze dien van Overijssel, „uit zeker respect toeliet eenige der lichtste psalmen Davids tot XII of meer bijzonder te drukken en daarbij eenige Oostersche uitgelezen gezangen om alzo de boeren aldaar te gewennen tot het gebruik der psalmen Davids”.

Gold het hier alleen de gehechtheid der boerenbevolking aan reeds lang in gebruik genomen „leyzen”, een veel principiëler verzet tegen de besluiten onzer Nationale Synodes vindt men bij de Synode, door de Remonstranten te Utrecht in 1612 gehouden, die besloot nevens de Psalmen en de reeds in gebruik zijnde gezangen nu ook lofzangen op te nemen over Christus’ geboorte, besnijdenis, doop, lijden, sterven, opstanding, hemelvaart en de zending van den Heiligen Geest. In 1615 verscheen deze eerste gezangenbundel, die 58 liederen omvatte. In de voorrede vindt men een justificatie van deze uitgave, waarin de argumenten voor het zingen der gezangen vrij volledig te vinden zijn. Er werd eerst op gewezen, dat reeds nu in verschillende kerken gezangen werden gezongen, zooals de bedezang voor de predikatie, de avondzang en de „Oostersche lofzangen”. Men beweerde wel, dat in de kerk alleen de psalmen van David behooren gezongen te worden, omdat ze door den Heiligen Geest zijn ingegeven, maar de Apostel Paulus spreekt in Ef. 5 behalve van psalmen ook van lofzangen en geestelijke liederen en strekt de vrijheid der Christenen dus verder uit. De oude Christelijke kerk heeft, vóór het Pausdom de kerk bedierf, reeds gezangen gezongen. Wat het argument betreft, dat men alleen zingen moet, wat de